

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys (HE 220/2022 vp) eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä vastinetta Keskusrikospoliisin (KRP) valiokunnalle toimittamasta lausunnosta. Lausunnossa KRP:tä on pyydetty erityisesti arvioimaan muutosten vaikutusta rikosvastuun toteutumiseen sekä selvittämään, miten poliisi saa tietoja auttamisjärjestelmältä.

Tiedonsaantioikeudet

KRP:n lausunnossa arvioidaan esitettyjen muutosten vaikutuksia poliisin oikeuteen saada tietoja auttamisjärjestelmältä.

Sisäministeriö toteaa, että KRP:n lausunnossa esittämän näkemyksen mukaan vastaanottolain 36 §:n (toipumisaika ja sen oikeusvaikutukset) ja 38 c §:n (monialainen asiantuntijaryhmä) kumoamisilla ei ole vaikutusta rikosten tutkinnan ja torjunnan näkökulmasta. Lausunnossa todetaan, että tiedonvaihtosäännökset ja yhteistoiminnan muodot poliisin ja auttamisjärjestelmän kesken tarjoavat riittävät lähtökohdat esitutkintaviranomaisten tarpeenmukaiselle ja tapauskohtaiselle käytettävyydelle.

Toisaalta lausunnossa todetaan, että esityksen myötä tietoa ei auttamisjärjestelmältä poliisille tule enää samalla tavalla yhtä kattavasti. Sisäministeriö toteaa, että tältä osin jää jokseenkin selvittämättä, mihin nimenomaiseen seikkaan tällä viitataan, koska lausunnossa esitetään edellä esitetyn mukaisesti, ettei vastaanottolakiin esitetyillä muutoksilla olisi vaikutusta tiedonsaantiin. Esitysluonnokseen annetussa lausunnossa ei ole esitetty vastaavaa huomiota.

Keskusrikospoliisin lausunnossa esitetyn johdosta sisäministeriö selvitti vielä auttamisjärjestelmältä heidän käytäntöään vinkkitietojen luovuttamisesta poliisille. Saadun selvityksen mukaan auttamisjärjestelmällä on sisäinen ohje tilanteisiin, jossa esimerkiksi huolestunut kansalainen on yhteydessä auttamisjärjestelmään eikä suoraan poliisiin epäilemästään ihmiskauppatilanteesta. Tällöin ei ole kyse siitä, että henkilöä esitettäisiin auttamisjärjestelmään, eikä epäiltyyn uhuriin välttämättä ole edes yhteyttä. Auttamisjärjestelmän työntekijät on ohjeistettu kysymään vihjetiedon ilmoittajalta lupa ilmoitettujen tietojen välittämiseksi Keskusrikospoliisin ihmiskaupparyhmälle vihjetietona. Erikseen pyydetään myös ilmoittajan suostumus hänen yhteystietojensa välittämiseen Keskusrikospoliisille mahdollisesti tarvittavien lisätietojen antamista varten. Esityksessä ehdotettavilla muutoksilla ei ole vaikutusta tähän vinkkitietoja koskevaan käytäntöön.

Sisäministeriö toteaa, että tiedonsaantioikeuden osalta esityksessä esitetään muutoksia lakiin henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa. Lakiin tehtäisiin muutokset, jotka johtuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisestä vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Lisäksi täsmennettäisiin Joutsenon vastaanottokeskuksen oikeutta saada tietoja auttamisjärjestelmään ottamista koskevan päätösharkinnan tueksi. Nämä muutokset eivät koske poliisin tiedonsaantioikeuksia.

Poliisin tiedonsaantioikeudesta auttamisjärjestelmältä säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa. Lain 16 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan poliisilla on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista ja henkilörekisteriensä ylläpitämistä varten

salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai tietojoukkona tietoja rekistereistä siten kuin käytännön menettelyistä asianomaisen rekisterinpitäjän kanssa sovitaan, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa tarkoitetusta ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmästä ja kansallisesta viisumitietojärjestelmästä tietoja rikosten estämistä ja paljastamista, esitutkintaa ja muuta tutkintaa sekä poliisille ulkomaalaislaissa, kansalaisuuslaissa ja säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten. Esityksessä ei esitetä muutoksia tähän tiedonsaantioikeuteen. Lisäksi vastaanottolain 58 §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisen oikeudesta saada vastaanottokeskukselta välttämättömät tiedot vastaanottolain 3 ja 4 luvun mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi. Säännökseen tehtäisiin tekniset muutokset, jotka johtuvat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtymisestä vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Pykälään ei esityksessä esitetä sisällöllisiä muutoksia.

Edellä esitetyn perusteella sisäministeriö katsoo, etteivät ehdotetut muutokset vaikuta merkittäväällä tavalla poliisin tiedonsaantioikeuteen. Sisäministeriön näkemyksen mukaan poliisin ja auttamisjärjestelmän yhteistyö on tärkeää jatkossakin.

Muutosten vaikutukset

KRP toteaa lausunnossaan, että esitettyjen muutosten myötä Suomi saattaa näyttäytyä entistä houkuttelevampana kohteena.

Sisäministeriö toteaa, että auttamisjärjestelmään ottamisen edellytyksiin ei esitetä muutoksia. Joutsenon vastaanottokeskuksen hallinnoima ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä tekisi päätöksen auttamisjärjestelmään ottamisesta kuten nykytilanteessa. Tunnistamista koskevaan sääntelykokonaisuuteen tehdyt muutokset eivät tarkoita sitä, että auttamisjärjestelmään otettaisiin jatkossa henkilö nykyistä helpommin. Kaikkia auttamisjärjestelmään esitettyjä henkilöitä ei oteta järjestelmään nykytilanteessakaan, eikä tähän olla esittämässä muutosta.

Auttamisjärjestelmästä poistamista koskevaan 38 f §:ään ehdotetut muutokset eivät myöskään tarkoita sitä, ettei auttamisjärjestelmään 35 §:n perusteella otettua uhria voisi ollenkaan poistaa auttamisjärjestelmästä. Henkilö voitaisiin jatkossakin poistaa järjestelmästä, jos hänet poistetaan maasta eli järjestelmään ottaminen ei sinällään tarkoita, että henkilö saisi myös oikeuden oleskella maassa. Asiakkuus voitaisiin myös päättää sellaisissa tapauksissa, joissa ei selkeästi ole kyse ihmiskaupasta, koska tällöin henkilön ei voida katsoa myöskään olevan ihmiskaupan uhreille tarkoitetun auttamisjärjestelmän kautta annettavien auttamistoimien tarpeessa.

Sisäministeriö huomauttaa lisäksi, että muutoksilla ei olisi vaikutusta Maahanmuuttoviraston oleskelulupa- ja turvapaikkamenettelyä koskevaan päätöksentekoon. Siten muutokset eivät vaikuttaisi henkilön oikeuteen oleskella maassa.

Ihmiskaupan uhrien varsinainen tunnistaminen

KRP nostaa lausunnossaan esiin sen, ettei poliisilla olisi jatkossa vastaanottolaissa säädettyä mahdollisuutta tunnistaa henkilöä ihmiskaupan uhriksi, ja tämän mahdollisen vaikutuksen uhrin oikeuksien kannalta. Tämä nostetaan esiin erityisesti sellaisten uhrien kohdalla, jotka eivät ole auttamisjärjestelmän asiakkaita.

Sisäministeriö toteaa, että jatkossa ihmiskaupan uhri tunnistettaisiin vastaanottolaissa soveltamisen tarkoituksessa uhriksi yksinomaan siinä tilanteessa, kun hänet otetaan auttamisjärjestelmään 35 §:n

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

VASTINE

25.11.2022
Roope Jokinen SM/MMO
p. 050 465 3208

perusteella. Auttamisjärjestelmän ottamista koskeva päätös myös osoittaisi, että henkilön katsotaan olevan ihmiskaupan uhri vastaanottolain tarkoituksessa.

Voimassa olevan varsinaista tunnistamista koskevan 38 §:n mukaan poliisi tunnistaa ihmiskaupan uhrin käynnistäessään epäiltyä rikoslain 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitettua ihmiskaupparikosta koskevan esitutkinnan, jonka uhri tunnistettava henkilö mahdollisesti on. Jotta uhri voi tulla tällä tavalla nykysääntelyn mukaan tunnistetuksi, on hänen oltava auttamisjärjestelmän asiakas, koska vastaanottolaissa ihmiskaupan uhrilla tarkoitetaan auttamisjärjestelmässä olevaa henkilöä. Siten tunnistamiskokonaisuuteen esitetyillä muutoksilla ei ole vaikutusta lausunnossa esitettyyn tilanteeseen, jossa uhri ei syystä tai toisesta ole auttamisjärjestelmässä, koska silloin hän ei voi myöskään nykytilanteessakaan tulla tunnistetuksi vastaanottolain 38 §:n mukaisesti.